

EVALUAREA SISTEMULUI PENITENCIAR

CUPRINS

INTRODUCERE

I. Analiza generală a cadrului legislativ-normativ care reglementează activitatea sistemului penitenciar.

II. Particularități ce vizează reglementarea unor domenii de activitate ale sistemului penitenciar pasibile a fi revizuite

2.1 Reglementările normative privind funcțiile de bază ale sistemului penitenciar:

1. Siguranța deținerii și regimul penitenciar.
2. Reintegrarea socială.

2.2. Reglementările normative privind funcțiile suport ale sistemului penitenciar:

1. Politica de resursele umane în sistemul penitenciar.
2. Activitatea economico-financiară și administrativă în sistemul penitenciar.
3. Relații publice și cooperarea internațională în activitatea instituțiilor sistemului penitenciar.

EVALUAREA ACTIVITĂȚII SISTEMULUI PENITENCIAR

INTRODUCERE

Elaborarea evaluării respective derivă din necesitatea de a continua reformele inițiate în domeniul sistemului penitenciar, în mod special, în domeniul perfecționării cadrului legal, prin adaptarea acestuia la noile reglementări prevăzute în actele normative internaționale la care Republica Moldova este parte, determinarea lacunelor legislative în domeniul punerii în executare a pedepselor penale și activității sistemului penitenciar, cu luarea în considerare a problemelor cu care se confruntă sistemul penitenciar și care nu pot fi depășite reieșind din abordările naționale legale în vigoare.

Prezenta evaluare, fiind gândită și elaborată ca un instrument ce va determina implementarea în practică a unui ansamblu de direcții de activitate, conține rezultatele analizei prevederilor cadrului legislativ-normativ în vigoare care reglementează activitatea sistemului penitenciar, precum și dezvoltă principiile directe ale procesului inițiat de reformare a sistemului penitenciar și, în același timp, identifică segmentele specifice care necesită o reformare, determinând anumite acțiuni concrete pentru o eventuală elaborare a unui plan realist de implementare a reformelor.

Elaborarea prezentei evaluări a fost impusă și de necesitatea conformării practicii și procedurilor în domeniul sistemului penitenciar și, mai ales, de solicitarea imperativă de a oferi un răspuns adecvat la creșterea așteptărilor comunității față de instituțiile ce asigură punerea în aplicare a pedepselor privative de libertate.

I. Analiza generală a cadrului legislativ-normativ care reglementează activitatea sistemului penitenciar.

În vederea adaptării legislației naționale la noile cerințe și stabilirii noilor procese care urmează să fie implementate în legislația execuțional-penală este necesar de punctat unele repere ce țin de reglementările care au stat la baza executării pedepsei închisorii, pentru a putea aprecia marja reformelor și evoluțiile care au avut loc în cadrul sistemului penitenciar.

În perioada 1940 – 1961, în Republica Moldova a lipsit legislația penală și execuțional-penală proprie, fiind impusă în acest domeniu legislația RSS Ucrainene.

La 25 decembrie 1958 au fost adoptate Bazele legislației penale ale URSS și ale republicilor unionale, în temeiul cărora a fost adoptat și primul Cod penal al RSS Moldovenești din 24 martie 1961 și care, cu diferite schimbări și completări introduse în el timp de peste 30 de ani, a fost în vigoare până în 2003.

Ulterior au apărut primele acte normative speciale care reglementau exclusiv punerea în executare a pedepselor penale, astfel, la 22 iunie 1993, a fost adoptat Codul de executare a sancțiunilor de drept penal, care a intrat în vigoare în ianuarie 1994, iar la 20 decembrie 1994, de către Guvern, a fost aprobat Statutul executării pedepsei de către condamnați, care a intrat în vigoare în martie 1997.

La etapa respectivă, reglementările aprobate practic au preluat, cu mici schimbări, structura organizatorică, atribuțiile și procedurile în domeniul executării pedepselor penale existente anterior. Astfel, conform prevederilor art.62 al Codului de executare a

sanctiunilor de drept penal adoptat în anul 1993, condamnații la privațiune de libertate executau pedeapsa în următoarele tipuri de penitenciare:

- coloniile de corecție (cu regim comun; regim sever; colonii-așezări, colonii speciale pentru deținere în condiții de izolare strictă a recidiviștilor deosebit de periculoși).

- coloniile de reeducare;
- închisorile;
- izolatoarele de anchetă penală;
- spitale penitenciare.

În coloniile de toate tipurile, puteau fi create sectoare pentru deținerea izolată a condamnaților de diferite categorii.

În anul 1996, în vederea executării Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.347 din 30.10.1995 “Cu privire la Direcția instituțiilor penitenciare”, Direcția instituțiilor penitenciare a trecut din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în subordinea Ministerului Justiției.

Practic reforma sistemului penitenciar a început imediat după trecerea Direcției instituțiilor penitenciare în subordinea Ministerului Justiției, și a vizat umanizarea regimului de deținere, bazată pe respectarea demnității umane, legalitate, nediscriminare, imparțialitate și transparență la punerea în executare a pedepselor penale, precum și întreprinderea unor măsuri concrete ce au vizat extinderea drepturilor acordate persoanelor private de libertate, îmbunătățirea condițiilor de detenție, alimentare și acordare a asistenței medicale deținuților.

Un instrument important în acest sens a fost adoptarea, în 1996, a Legii Republicii Moldova cu privire la sistemul penitenciar nr. 1036-XIII din 17.12.96, publicată în Monitorul Oficial al RM Nr. 15 art.154 din 06.03.1997 (republicată în Monitorul Oficial al R. Moldova nr.183-185, art.654 din 10.10.2008), prin care la nivel legislativ sarcina punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate a fost stabilită în competența sistemului penitenciar, care în conformitate cu prevederile art. 4 (5) al Legii cu privire la sistemul penitenciar nr.1036-XIII din 17.12.1996, este subordonat Ministerului Justiției și este constituit din Departamentul Instituțiilor Penitenciare, instituțiile subordonate acestuia și întreprinderile de stat din cadrul sistemului penitenciar.

Același act normativ determină statutul Departamentul Instituțiilor Penitenciare care este organul central de specialitate, subordonat Ministerului Justiției, ce exercită conducerea, coordonarea și controlul asupra realizării politicii de stat în domeniul punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate, măsurii arestului preventiv, sancțiunii arestului contravențional, precum și a măsurilor de siguranță aplicate deținuților.

Măsurile legislative, atât în domeniul penal (cum ar fi abolirea pedepsei capitale), cât și execuțional-penal, adoptate în perioada respectivă au precedat de facto ratificarea de către Republica Moldova a Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997.

Ulterior, în anul 2003 a fost aprobată Concepția reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004-2020 pentru realizarea Concepției reformării sistemului penitenciar (HG nr.1624 din 31.12.2003), care a stat la baza unor modificări esențiale operate în legea cu privire la sistemul penitenciar și adoptarea noului Cod de executare.

Prin Legea nr. 443-XV din 24.12.2004 a fost adoptat noul Cod de executare, care a fost elaborat luând în considerare reglementările internaționale în materie, în special cele

ce țin de garantarea și respectarea drepturilor omului. Astfel, normele codului prevăd: egalitatea condamnaților în fața legii, diferențierea, individualizarea și planificarea executării pedepselor penale, aplicarea rațională a mijloacelor de corijare a condamnaților și stimularea comportamentului respectuos față de lege, legalitatea, democratismul, umanismul, respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane etc.

Noile reglementări introduse prin Codul de executare și Legea cu privire la sistemul penitenciar stabilesc exclusiv în atribuțiile sistemului penitenciar sarcina punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate, a măsurii arestului preventiv și arestului contravențional. În conformitate cu prevederile art.72 Cod penal, art. 173 – 175 Cod de executare și art. 6 (7) al Legii cu privire la sistemul penitenciar, atribuțiile respective urmează a fi exercitate de către următoarele tipuri de instituții penitenciare:

- a) penitenciarele de tip deschis;
- b) penitenciarele de tip semiînchis;
- c) penitenciarele de tip închis;
- d) penitenciarele pentru minori;
- e) penitenciarele pentru femei în care este creat și un sector în care execută pedeapsa persoanele de sex feminin care nu au atins majoratul;
- f) izolatoarele de urmărire penală;
- g) casele de arest;
- h) spitalele penitenciare.

Într-o instituție penitenciară pot fi create, cu respectarea particularităților prevăzute de Codul de executare, mai multe sectoare distincte de detenție corespunzătoare diferitor tipuri de penitenciare.

Necătfînd la faptul că Codul de executare conține reglementări perfect conforme cu reglementările și practica internațională în domeniu, deficiența actului normativ dat rezultă din faptul că acesta consacră drepturi și stabilește obligații, atît pentru deținuți, cît și pentru administrația penitenciară, fără însă a reglementa proceduri clare pentru realizarea acestora.

De asemenea, fiind modificate instituțiile care pun în executare pedeapsa penală, în esență legea nu a făcut o distincție clară între tipurile de penitenciare existente, particularitățile regimurilor de executare a pedepsei, iar diferențierea condamnaților pe tip de penitenciar și regim de detenție are loc doar reieșind din gravitatea faptei comise, sancțiunea penală aplicată și durata executată din pedeapsă, fără însă a stabili criterii de individualizare a executării pedepsei și posibilitatea aplicării unui sistem progresiv de executare în care pot fi utilizate mijloace de destindere a regimului de executare sau posibilitatea transferării deținutului dintr-un regim de executare în altul în raport de respectarea de către deținut a măsurilor planificate la individualizarea executării pedepsei.

Astfel, normele actuale au creat un sistem rigid de executare a pedepsei, în care avansarea pe regimuri nu constituie o măsură de destindere ci o etapă obligatorie de urmat în raport cu termenul de pedeapsă deja executat.

Ulterior, în anul 2006, de către Comitetul Miniștrilor Consiliului Europei au fost adoptate Regulile penitenciare europene (Recomandarea nr. (2006) 2 la 11.01.2006), care a constituit o nouă etapă în domeniul reglementărilor internaționale al regulilor ce guvernează detenția persoanelor, etapă care a valorificat, în mare parte, toate realizările anterioare în acest domeniu. Reieșind din conținutul recomandărilor respective un element esențial în punerea în executare a pedepselor penale îl constituie tocmai individualizarea și planificarea executării pedepselor, aplicarea modalităților de

destindere a pedepsei în raport de personalitatea deținuților și respectarea angajamentelor asumate la planificarea executării pedepsei, etc.

În consecință, analizând reglementările legislației naționale în domeniul individualizării executării pedepsei se constată că diferențierea instituțiilor penitenciare în trei tipuri de penitenciare și existența în cadrul acestora a unor regimuri de detenție rigide nu permite realizarea scopurilor pedepsei penale, deoarece diferențierea în funcție de tip de penitenciar nu permite decât separarea anumitor categorii de deținuți în raport de gravitatea faptei comise, în esență drepturile și obligațiile fiind similare (în cazul penitenciarelor de tip închis și semiînchis), pe când reieșind din recomandările și practica internațională diferențierea executării pedepsei, respectiv regimul de detenție, urmează a fi stabilit în raport de anumite criterii ce caracterizează personalitatea deținutului și comportamentul acestuia la executarea pedepsei. Astfel, rațional ar fi de renunțat la un tip de penitenciar, iar regimurile de detenție create în cadrul penitenciarelor urmează a fi diversificate în funcție de categorisirea deținuților și necesitățile de resocializare a acestora, iar legea urmează să reglementeze tipurile de regimuri de detenție care pot fi create în penitenciare, criteriile și procedura de clasificare (categorisire) a deținuților, precum și procedurile de transfer dintr-un regim penitenciar în altul și/sau acordarea măsurilor de destindere.

II. Particularități ce vizează reglementarea unor domenii de activitate ale sistemului penitenciar pasibile a fi revizuite

Evaluând cadrulul legislativ-normativ care reglementează activitatea sistemului penitenciar, luând în considerare rezultatele obținute în activitatea instituțiilor sistemului penitenciar în condițiile abordărilor legale în vigoare și proiectându-le la acele rezultate care pot fi obținute în rezultatul perfecționării cadrului normativ, se poate concluziona cu siguranță, că necesită a fi evaluate și perfecționate mai multe domenii de activitate a instituțiilor sistemului penitenciar.

Aceasta reformă a cadrului legislativ-normativ care reglementează activitatea instituțiilor sistemului penitenciar urmează a fi divizată în dependență de funcțiile sistemului penitenciar, cele de bază și de suport, după cum urmează:

1. Funcțiile de bază ale sistemului penitenciar:
  - siguranța societății;
  - reintegrarea socială a condamnaților;
2. Funcțiile suport ale sistemului penitenciar:
  - activitatea economică, financiară și de logistică;
  - politica de resurse umane;
  - relații publice, mass-media, cooperarea internațională și programe (proiecte).

Siguranța detenției și regimul penitenciar

Siguranța deținerii persoanelor private de libertate în locurile de detenție se află într-o legătură directă cu respectarea cerințelor legale de respectare a regimului de detenție, în special, cerințelor privind repartizarea deținuților și deținerea separată a acestora.

Pe parcursul anilor, evaluând implementarea în practică a reglementărilor legale referitoare la asigurarea regimului de deținere în cele trei tipuri de penitenciare: închis, semiînchis și deschis, fiecare avînd trei regimuri de deținere, s-a stabilit ineficiența practică a celor tipuri de penitenciare și regimuri. Criteriile regimurilor de detenție

stabilite prin legislație actualmente nu permit clasificarea deținuților reieșind din personalitatea acestora, comportamentul lor și atitudinea condamnaților față de executarea pedepsei.

Urmează de reținut că, scopurile executării pedepsei privative de libertate este reeducarea condamnaților și prevenirea comiterii noilor infracțiuni și care pot fi atinse, doar în cazul repartizării condamnaților în anumite sectoare (regimuri), nu numai reieșind din criteriile de clasificare ca vârstă, sex, durata pedepsei, recidiva de infracțiune, criteriile care de fapt sunt impuse de prevederile legale în vigoare, dar și din alte aspecte individuale ale condamnatului.

Practica unor țări, cum ar fi Marea Britanie, Franța, Italia, Germania stabilește că, repartizarea condamnaților în regimuri de detenție se înfăptuiește de către subdiviziuni specializate ale sistemului penitenciar, luând în considerare nu numai vârsta, sexul, condamnările anterioare, gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, durata pedepsei închisorii, recidiva de infracțiune, prezența sau lipsa antecedentelor penale, dar și un șir de alte criterii, în special **diferențierea (clasificarea) condamnaților**.

Pentru asigurarea siguranței societății este necesară categorisirea și clasificarea condamnaților ținându-se cont nu numai de infracțiunea comisă, personalitatea și comportamentul acestora, dar și nivelul riscului de recidivă pe care îl prezintă. Categorisirea presupune stabilirea gradului de pericolozitate al persoanelor și riscul de evadare al acestora.

Diferențierea condamnaților, ce-și ispășesc pedeapsa în diferite regimuri de deținere, în dependență de asprimea condițiilor de deținere în instituția penitenciară are o mare importanță. Ea permite administrației penitenciarului să reacționeze la timp și obiectiv la comportamentul deținuților, pe calea transferării lor de la unele condiții de detenție la alte condiții. Perspectiva de a fi transferat la condiții mai destinsse de detenție este un factor stimulativ pentru reeducarea condamnaților. În sfârșit, diferențierea condițiilor de deținere în cadrul fiecărei instituții penitenciare facilitează adaptarea socială a persoanelor, care urmează a fi eliberate.

Actualmente regimurile din instituțiile penitenciare au la bază procesul adaptational al condamnaților la mediul penitenciar (cercetările în domeniul dinamicii personalității private de libertate descriu perioadele de criză: la începutul termenului – primele 3-8 luni și înainte de eliberarea din detenție ultimele 3-8 luni), și nevoile ce apar în aceste perioade. Însă aceasta nu diferențiază, individualizează executarea pedepsei, deoarece studierea fiecărui individ în parte și evaluarea riscului și necesităților pot stabili tipul de regim fără aplicarea termenilor pentru anumite tipuri de regimuri.

Clasificarea, categorisirea și repartizarea constituie primul pas pentru planificarea executării pedepsei, la baza căruia se află evaluarea inițială, ce se realizează după condamnarea definitivă. Evaluarea inițială trebuie descrisă în obligațiunile condamnatului, deoarece lipsa acestui aspect ar crea probleme la momentul în care condamnatul va refuza să furnizeze date din biografia sa sau date despre infracțiunea săvârșită. Propunerea de clasificare inițială va fi formulată doar după studierea condamnatului, după intrarea sentinței în vigoare, în termen stabilit de legislația.

Maxim la 6 luni se va efectua evaluarea continuă, din rezultatele căreia poate fi efectuată revizuirea clasificării și modificarea anumitor măsuri ce ar putea facilita resocializarea acestuia.

Concomitent, la repartizarea condamnaților este necesar de ținut cont și de clasificarea strictă a categoriilor de deținuți. Legislația penală și execuțional-penală națională determină următoarele categorii de condamnați la pedeapsa închisorii: femei

(minore, gravide, femei care au copii în vârstă de până la 3 ani; bărbați (minori, adulți); invalizi de grupa I și II; persoane care au fost condamnate de primă dată; condamnații declarați violatori ai regimului de detenție; condamnații care sunt tratați de alcoolism, toxicomanie, narcomanie; condamnații care suferă de tulburări psihice, ce nu exclud responsabilitatea; condamnații care se bucură de dreptul de a locui în afara penitenciarului; condamnații recidiviști; condamnații la pedeapsa detenției pe viață; condamnații izolați din motive de securitate; condamnații care beneficiază de dreptul de a se deplasa în afara penitenciarului fără escortă și însoțire; condamnații lăsați în izolatorului de urmărire penală pentru îndeplinirea lucrărilor de deservire gospodărească; condamnații implicați în munci; condamnații la închisoare pe un termen mic - de până la 2 ani, mediu - de la 2 până la 7 ani, mai mare de 7 ani; deținuții bolnavi de boli infecțioase sau care necesită o îngrijire și supraveghere medicală specială, etc.

Însă, repartizarea persoanelor deținute nu este deseori conformă clasificării menționate, aceasta fiind limitată de cerințele de bază de repartizare stabilite de cadrul legislativ-normativ în vigoare, nefiind astfel luate în considerare semnele caracteristice ale anumitor categorii de deținuți (personalitatea deținutului, motivele infracțiunii săvârșite, vinovăția, antecedente penale etc). Crearea sectoarelor și repartizarea condamnaților după o astfel de clasificare ar fi o evoluție progresivă pentru planificarea executării pedepsei și atingerii scopului principal stabilit de lege. Mai mult ca atât, aceasta va fi una din condițiile care ar permite organizarea corectă în practică a procesului corecțional al deținuților, precum și prevenirea unor urmări nefaste care ar putea surveni în urma deținerii în comun a diverselor categorii de condamnați.

La repartizarea condamnaților, urmează de reținut că, la sosire în penitenciar în diferență de denumire de regim (sector) acesta obligatoriu urmează să fie plasat în condițiile regimului inițial, pe o perioadă redusă (alta decât cea stabilită de cadrul legal în vigoare), fără a fi stabilit un termen limită cert dar cu recomandarea că termenul respectiv să nu depășească 2 luni, care va cuprinde etapa de acomodare a persoanei la mediul penitenciar și evaluarea acesteia în conformitate cu regulile 16, 51 și 52 al Recomandărilor Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr.R2006(2). Repartizarea, schimbarea, individualizarea regimului de deținere se va efectua de către o Comisie specializată, la un anumit timp stabilit prin lege.

De asemenea, analizând regimurile de deținere stabilite în penitenciar de tip închis și semiînchis poate fi stabilit că, între regimurile de deținere ale penitenciarelor de tip închis și semiînchis nu există o mare deosebire, cu excepția:

1) în penitenciar de tip închis:

- la regim inițial condamnații se dețin timp de 9 luni din ziua intrării în penitenciar și sunt cazați cel mult câte 2 persoane în celulă

- la regim comun – sânt repartizați în încăperi izolate cu cel mult 4 locuri; pot fi antrenați la munci în afara penitenciarului cu condiția asigurării pazei și supravegherii permanente; se pot deplasa în zona locativă și încăperi de uz comun ale secției cu regim în intervalul de timp de la deșteptare până la stingere.

- la regim de resocializare – pot fi antrenați în munci în afara penitenciarului, cu condiția asigurării supravegherii permanente.

2) în penitenciar de tip semiînchis:

- la regim inițial se dețin timp de 6 luni din data sosirii în penitenciar și sunt cazați cel mult 4 persoane în celulă.

- la regim comun – se dețin comun, se deplasează liber pe teritoriul penitenciarului în limitele stabilite de administrația penitenciarului; pot fi antrenați la munci în afara penitenciarului, cu condiția asigurării supraveghere permanente.

- la regim de resocializare – condamnații sunt în drept de a avea asupra lor și de a utiliza obiecte de valoare și bani; pot fi antrenați la muncă în afara penitenciarului fără supraveghere; pot beneficia de o deplasare de scurtă durată în condițiile art.217 Cod de executare.

În regim comun și de resocializare condamnații pot fi antrenați în munci în afara penitenciarului care dispun de dreptul de a se deplasa fără escortă sau însoțire, în condițiile prevăzute la art. 216 Cod de executare.

Analizând condițiile de detenție stabilite prin lege pentru penitenciar de tip închis și semiînchis și practica penitenciară națională, constatăm că, între acestea două tipuri de penitenciare nu există o mare diferență.

În vederea stabilirii unui “sistem progresiv” de executare a pedepsei ar fi oportună modificarea legislației la compartimentul tipurilor penitenciare cu stabilirea următoarelor tipuri de penitenciare: de tip închis și deschis.

O astfel de clasificare de penitenciare ar permite un program flexibil de cazare și tratament cu regimuri diferite, bazate pe o clasificare individualizată a deținuților.

Reieșind din evaluarea descrisă rezultă următoarele **concluzii**:

- trecerea la două tipuri de penitenciare: penitenciar de tip închis și deschis;
- crearea în penitenciare sectoarelor care ar corespunde criteriilor de categorisire a deținuților;
- crearea Centrului de evaluare și repartizare.

La capitolul asigurării siguranței în locurile de deținere, urmează a fi abordată problema pătrunderii în instituțiile penitenciare a obiectelor și substanțelor interzise pentru păstrarea în penitenciar. Datele statistice evidențiază faptul că, o mare parte din obiecte și substanțe interzise pătrund în penitenciar fiind puse în colete destinate persoanelor deținute, aduse de către rudele acestora.

Astfel, pe parcursul anului curent, s-a înregistrat următoarea situație la capitolul depistării obiectelor și substanțelor interzise în rezultatul verificării coletelor la punctele de trecere și control ale instituțiilor penitenciare: băuturile alcoolice – 116 litre; telefoanele mobile – 142 buc.; bani – 9126 lei, 120 €, 410 \$; substanțele narcotice – 50 cazuri de depistare.

Situația existentă ne impune inițierea unei proceduri de modificare a cadrului legal în domeniu, prin modificarea art. 211 Cod de executare al RM, conform căruia condamnatului i se permite să primească pachete cu provizii, colete și banderole într-un **număr nelimitat**, ceea ce de fapt determină sau permite pătrunderea în instituțiile penitenciare a obiectelor interzise. Modificarea ce urmează a fi propusă constă în necesitatea limitării, la nivelul legislativ, a dreptului condamnaților la colete, numărul acestora fiind determinat de strictele necesități ale condamnatului. Cu atât mai mult, majorarea numărului de colete, în condițiile modificărilor ce vor fi propuse, va fi posibilă, luând în considerare comportamentul condamnatului în cadrul instituției penitenciare, în calitate de măsura de stimulare a acestuia (măsuri de destindere).

Un alt aspect important al asigurării siguranței în locurile de deținere, este problema acordării vizitelor (întrevederilor) persoanelor deținute în instituțiile penitenciare.

În conformitate cu prevederile Regulii 24.1 a Recomandărilor Comitetului de miniștri al statelor membre, referitoare la regulile penitenciare europene (Rec (2006)2),

deținuților li se permite să comunice, cât de des posibil, prin corespondență, telefon sau alte mijloace de comunicare cu familiile lor, terțe persoane și reprezentanții organismelor exterioare, precum și să primească vizite de la aceste persoane.

În vederea respectării dreptului condamnaților la viața privată legislația execuțional-penală națională prevede că aceștia beneficiază de dreptul la întrevederi de scurtă durată și lungă durată, dreptul la corespondență, la convorbiri telefonice, primirea și expedierea coletelor, pachetelor și a banderolelor.

Regula 52.2 al Recomandărilor Comitetului de miniștri al statelor membre, referitoare la regulile penitenciare europene (Rec (2006)2) prevede că, administrația penitenciară va lua măsuri care să asigure siguranța deținuților, a personalului din penitenciar și a vizitatorilor, care să reducă la minimum riscul de violență și de producere a unor evenimente ce ar putea reprezenta o amenințare pentru siguranță.

Conform legislației naționale întrevederile de lungă durată nu se acordă preveniților, condamnaților la pedeapsa închisorii aflați în regim inițial și condamnaților la detențiune pe viață, precum și celor bolnavi de tuberculoză în formă baciliferă.

Inclusiv în urma consultării legislației unor state cum ar fi Germania, Franța, Italia, România s-a constatat că legislația statelor menționate nu prevede institutul de „întrevederi de lungă durată”. În conformitate cu legislația execuțional-penală a acestor state condamnații beneficiază de vizite durate cărora constituie de la 30 minute pînă la cîteva ore. Vizitele condamnaților la detențiune pe viață cu rudele sau altor persoane se acordă condamnaților cu autorizația administrației penitenciarului, în camere special amenajate sub supraveghere permanentă și cu utilizarea dispozitivelor de separare.

Analizînd practica menționată urmează de apreciat raționalitatea și posibilitatea acordării vizitelor de lungă durată în calitate de măsură de destindere, însă fără a diminua dreptul la vizite garantat în prezent.

De asemenea o problemă esențială a reglementărilor actuale o constituie lipsa procedurilor de solicitare și acordare a vizitelor, în special a vizitelor în instituțiile penitenciare a altor persoane decît rudele și a reprezentanților organizațiilor obștești.

Reintegrarea socială a condamnaților

Scopurile pedepsei penale reglementate de codul Penal sunt: restabilirea echității sociale, condamnatului și prevenirea comiterii de noi infracțiuni. Realizarea lor prin diverse mijloace de corijare a condamnatului, a programelor personalizate stabilite în funcție de categoria infracțiunii comise, personalitatea și comportamentul deținutului, asigură în mare parte resocializarea persoanelor față de care a fost aplicată pedeapsa penală.

Resocializarea condamnatului – proces de reeducare și tratament (conform Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deținuților, adoptate la 31 iulie 1957 despre tratament, clasificare și individualizare) aplicat persoanelor condamnate penal, care are scopul de transformare a comportamentului acestuia în raport cu normele și valorile acceptate în comunitate, în vederea reintegrării lui sociale. Acest proces are formula de „munca educativă cu condamnații” în sistemul penitenciar moldovenesc.

Realizarea procesului de resocializare în instituțiile penitenciare este condiționat de personalul implicat în acest proces, de particularitățile personalității deținutului și utilizarea celor mai potrivite programe de educație socială și metode de tratament.

În mare măsură acest obiectiv este realizat de către serviciul educație, psihologie și asistență socială din instituțiile penitenciare ce a fost instituit în scopul reabilitării psihosociale și reintegrării în societate a deținuților. Activitățile ce sunt desfășurate de serviciul

nominalizat sunt orientate spre atenuarea influenței negative a privării de libertate asupra personalității și comportamentului condamnaților precum și identificarea și dezvoltarea aptitudinilor și abilităților care să le permită integrarea într-o viață socială normală după liberarea din penitenciar.

Personalul penitenciar trebuie să dispună de un sistem de acțiuni complexe, dinamice direcționate spre restabilirea condamnatului în drepturi, statut, sănătate, aprecierea de sine și aprecierea celorlalți.

Schimbările care s-au produs în sistemul penitenciar în ultimii ani, de la intrarea în vigoare a noului Cod de executare și a Statutului executării pedepsei de către condamnați, a determinat și necesitatea schimbării metodicilor de lucru a serviciilor educative în penitenciare. Astfel, a apărut necesitatea elaborării și stabilirii unui mecanism unic și clar al executării pedepsei de către condamnat și metodicile de intervenție ce vor influența asupra reintegrării acestuia în societate și preluării comportamentelor pro-sociale.

Astfel, conștientizăm faptul că la baza executării pedepsei trebuie să stea reabilitarea celor care vin în penitenciare. Finalitatea procesului de planificare a executării pedepsei trebuie să dezvolte la deținuți sentimentul de responsabilitate, să fie cetățeni decenti ce vor respecta normele sociale și vor avea un comportament prosocial.

La baza lucrului de resocializare trebuie să fie un sistem de evaluare a situației condamnatului, precum și necesitățile ce trebuie satisfăcute pe parcursul aflării în penitenciar. Experiența ne demonstrează faptul că studierea personalității deținutului trebuie să fie un proces continuu și sistematic. Acest lucru este determinat de faptul, că abordarea științifică a organizării procesului psihopedagogic presupune contacte permanente pentru fiecare deținut. Cunoscând trecutul și prezentul persoanei condamnate, analizând relația lor cu pedeapsa, regimul, activitatea de muncă, relațiile cu mediul social, psihologul poate prognoza comportamentul deținuților și după eliberare. Aceste pronosticuri trebuie reflectate în concluzii și recomandări, fapt ce va facilita procesul de reabilitare a persoanei condamnate. Astfel, procesul de resocializare necesită o planificare individualizată a executării pedepsei ce va conține toate măsurile de tratament pentru fiecare condamnat constatăte la etapa evaluării acestuia (conform Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deținuților, adoptate la 31 iulie 1957 despre tratament, clasificare și individualizare).

Planul trebuie să conțină:

- aprecierea nivelului riscului de recidivă / aprecierea factorilor prognostici în vederea comportamentului legal pe viitor;
- măsuri speciale de tratament și ajutor;
- comportamentul în penitenciar;
- atitudinea față de muncă;
- componente ale resocializării;

Planul individual de executare a pedepsei va avea caracter continuu și dinamic și va putea fi reexaminat în cazul schimbărilor ce pot apărea pe parcursul detenției.

Putem vorbi despre o planificare eficientă atunci când nevoile deținutului se confruntă cu resursele penitenciarului, în vederea stabilirii unui plan realist și cât mai aproape de nevoile condamnatului.

Planul de executare individual de executare a pedepsei va avea la bază 3 principii (teoria comportamentului infracțional Andrews Bonta, 1994):

- principiul riscului – intensitatea intervenției trebuie să fie adecvată riscului de recidivă a condamnatului;

- principiul nevoii – programele de resocializare (intervenție) trebuie să se adreseze direct factorilor care sunt relaționați nevoilor criminogene;
- principiul responsivității – programele de resocializare trebuie să fie adecvate stilului și abilităților de învățare (motivația) condamnatului.

Actualmente, în instituțiile penitenciare sunt implementate mai multe programe ce urmăresc procesul educativ al condamnaților. Formele principale ale muncii educative cu condamnații, prevăzute de legislație, sunt: activitățile educative; instruirea profesională; activități de creație; activități spirituale (religioase); consiliere psihologică; asistență socială; activități sportive; frecventarea bibliotecilor; activități în timpul liber; activitate de profilaxie individuală. De asemenea putem numi și altfel de activități importante cum ar fi: activitatea de muncă, educarea conștiinței de drept, munca de agitație și lămurire.

De multe ori programele implementate în penitenciar corespund nevoilor pe care le au condamnații în cadrul instituțiilor, este vorba despre acele programe ce urmăresc adaptarea la mediul penitenciar, cunoașterea legislației execuțional-penale (de scurtă durată), ci de fapt nu corespund nevoilor pe care le va avea condamnatul după ispășirea pedepsei, ceea ce nu garantează o integrare reușită în societate și înșăși reducerea riscului de recidivă.

Ambele categorii de programe sunt necesare, însă după evaluarea necesităților specialiștii trebuie să stabilească cărui tip se va da prioritate și care din ele sunt necesare la momentul aflării condamnatului în instituție (spre exemplu condamnatul care se află deja de o perioadă în penitenciar sau are mai multe condamnări poate cunoaște specificul mediului penitenciar, obligațiunile și drepturile, modul de tratament).

Astfel, în situația actuală considerăm necesar a fi determinat mecanismul de aplicare a procesului de resocializare și a resursele necesare pentru eficacitatea procesului de resocializare:

- componentelor de bază a procesului de resocializare;
- personalul implicat în procesul de resocializare a deținutului;
- resursele materiale;
- competențele instituțiilor.

În urma analizei activităților ce determină procesul de resocializare condamnaților putem evidenția 3 componente egale:

Instruirea generală și profesională (vocațional-tehnică) - conform Codului de executare prevede organizarea obligatorie a învățământului secundar general a condamnaților. Din prevederea dată reiese că, în penitenciare se organizează obligatoriu instruire generală pentru toți condamnații, ceea ce nu este rațional, deoarece învățământul obligatoriu este stabilit numai până la atingerea vârstei de 16 ani. În acest sens, considerăm oportun de specificat caracterul obligatoriu al instruirii generale doar pentru deținuții minori. Totodată, trebuie să ne referim la standardele educaționale pentru copiii deținuți din penitenciare, în special la standardele minime care ar sigura posibilitatea eliberării actelor naționale de studii. Aceste modificări ne-ar scuti de obligația organizării învățământul general în toate penitenciarele și ar exclude disensiunile apărute în legătură standardele minime ce trebuie asigurate deținuților. Iar, reglementările ce țin de invalizi și condamnați în vârstă de peste 50 ani în genere trebuie exclus.

În aceeași ordine de idei, considerăm necesar de făcut referire la procedura de organizare a învățământului general: În penitenciarele unde se dețin minorii să se creeze în mod obligatoriu clase de instruire generală, afiliate gimnaziilor, liceelor din raza dislocării instituțiilor penitenciare. Programele de studiu și disciplinele să fie

stabilite de către Ministerul Educației, în funcție de tipul penitenciarului (izolator de detenție preventivă sau penitenciar pentru minori) și durata detenției minorilor.

Un segment important în resocializarea condamnaților îl constituie instruirea vocațional - tehnică.

Instruirea profesională a condamnaților este o problemă complexă și dificilă, deoarece, pe de o parte, această calificare se face în penitenciar care are o gamă restrânsă de profesii și îndrumători competenți, iar pe de altă parte, este vorba despre persoane condamnate, care ispășesc o pedeapsă și care nu pot să aibă în suficientă măsură grija calificării profesionale, ei trebuie să și muncească în „contul” pedepsei lor. În afară de aceasta, condamnatul îndemnat la calificare profesională, trebuie să fie cunoscut și sub raportul capacității mintale (nivelului de inteligență), aptitudinilor, înclinațiilor pentru a se ști în ce direcție să fie orientat profesional.

Este necesar să stabilim care este procedura de organizare a instruirii vocațional-tehnice a deținuților în penitenciare, în special de menționat crearea claselor/ centrelor de instruire vocațional-tehnică, afiliate școlilor profesionale din raza dislocării penitenciarelor; apoi de făcut referiri la funcționarea școlilor de meserii din penitenciare. La fel, este necesar de menționat că atât clasele cât și școlile se află în subordinea Ministerului Educației, iar penitenciarul este responsabil de crearea condițiilor tehnice și formulează propuneri asupra profesiilor la care urmează a fi instruiți deținuții pe parcursul anului de studii.

O altă componentă a procesului de resocializare urmează a fi **Educația socială** – orice formă de educație ce vizează dezvoltarea personalității condamnatului, formarea aptitudinilor, deprinderilor și oferirea informațiilor ce îi va permite să trăiască mai constructiv în comunitate.

Programele de educație socială presupun dezvoltarea aptitudinilor și abilităților în domeniile:

- terapii ocupaționale (ergoterapie (seră, creșterea florilor), artterapie (aplicații, modelare, poezii, desen), meloterapie (muzică), bibliotecă).
- training-uri / seminare instructiv-educative și psiho-sociale,
- activități pentru dezvoltarea aptitudinilor fizice și moral-spirituale (pro-sport, pro-social, lucrul cu societatea civilă),
- antrenarea în câmpul muncii (remunerate și neremunerate). Ar fi binevenit de stabilit caracterul obligatoriu al muncii deținuților.
- programe de educație religioasă;
- surse de autoeducare (funcționarea bibliotecilor în cadrul penitenciarelor).

Cea de a treia componentă a procesului de resocializare poate va fi: **Schimbarea comportamentală** – ansamblul de activități având ca obiectiv să-i ajute pe condamnați să gândească și să acționeze într-un mod acceptat social, astfel încât să nu mai recidiveze. Aceasta reprezintă o serie de intervenții structurate de-a lungul unei anumite perioade de timp care au drept rezultat schimbarea atitudinilor, convingerilor și comportamentul deținuților:

- programe psiho-sociale care sunt orientate spre abordarea problemelor care ar fi putut să influențeze comportamentul delicvent anterior;
- programe pe principiul comunității terapeutice;
- dezvoltarea abilităților sociale (dezvoltarea abilităților comunicative, abilități de rezolvare a problemelor).

Activitatea economică, financiară și logistică

Analizând cadrul legislativ-normativ în acest domeniu, pot fi determinate următoarele domenii, care necesită inițierea unei proceduri de modificare și/sau completare a acestuia:

La capitolul „**Activitatea economică și financiară a instituțiilor sistemului penitenciar**”.

1) În conformitate cu prevederile legislației execuțional-penale, încadrarea condamnaților la orice activități din penitenciar (muncă, instruire inițială, instruire profesională și alte programe educative) se efectuează doar cu **acordul** acestora. Introducerea, la nivelul cadrului legislativ-normativ, a **obligativității** pentru fiecare condamnat de a participa la activitățile oferite de penitenciar va avea un efect pozitiv, întrucât fiecare condamnat va fi antrenat într-o activitate care îi va da posibilitatea de a însuși deprinderile necesare pentru reintegrarea mai ușoară și eficientă în societate, după eliberarea din detenție. La inițierea propunerilor nominalizate de modificare/completare a cadrului legal, vor fi stabilite următoarele categorii de deținuți, care vor constitui o excepție privind antrenarea în muncă sau vre-o ocupație de terapie a muncii sau alta de acest gen, și anume: condamnații care au împlinit vârsta de pensionare și condamnații invalizi de gradul I și II, femeile însărcinate sau cele care alăptează copiii, în măsura în care există interdicții de activitate prevăzută de lege referitoare la protecția mamelor care muncesc.

Concomitent, în modificările ce urmează a fi înaintate, va fi stabilită o normă, conform căreia, în cazul refuzului condamnatului de a fi încadrat în careva ocupații, acesta va fi limitat în ceea ce privește colete, întreprinderile, accesul la TV și alte facilități, totodată fiind asigurat cu minimumul necesar prevăzut de legislația în vigoare.

În plus, pentru instituția penitenciară încadrarea condamnaților în careva activități, inclusiv și la munci remunerate, nu în ultimul rând va genera și creșterea veniturilor acestora.

Conform prevederilor art.238 Cod de executare, condamnatului care nu încălcă regimul de deținere și îndeplinește conștiincios sarcinile de producție i se pot compensa privilegiat 3 zile din durata pedepsei cu 2 zile de muncă, iar condamnatului antrenat la lucrări subterane sau la lucrări cu condiții grele și nocive de muncă, potrivit listei de munci și profesii aprobate de Guvern - 3 zile din durata pedepsei cu o zi de muncă. Calculul zilelor conform compensării privilegiate a zilelor de muncă se efectuează lunar și se aprobă de către șeful penitenciarului

1) Acordarea unor asemenea avantaje nu s-a justificat în timp, iar lista activităților pentru care este aplicat coeficientul cel mai mare este extrem de vastă. În acest context, se propune a fi introdus raportul 3 zile de muncă pentru 4 zile din durata pedepsei pentru munca prestată în condiții normale și 2 zile de muncă pentru 3 zile din durata pedepsei pentru munca prestată la munci în condiții nocive, și o zi de muncă în subteran pentru 2 zile din durata pedepsei.

2) Conform prevederilor art.198 Cod de executare în cazuri excepționale, persoanele condamnate pentru prima dată la pedeapsa închisorii, cărora li s-a stabilit executarea pedepsei într-un penitenciar de tip semiînchis, cu acordul lor scris și la decizia șefului izolatorului de urmărire penală, pot fi lăsate în izolatorul de urmărire penală pentru îndeplinirea lucrărilor de deservire gospodărească.

Va fi oportun ca, selectarea condamnaților pentru efectuarea lucrărilor de deservire gospodărească în izolatoarele de urmărire penală urmează să fie efectuată pe principiul deținerii unei meserii în domeniu sau abilităților necesare efectuării lucrărilor la care va fi

repartizat condamnatul, dar nu pe principiul tipului de penitenciar și numărului de condamnări. Cadrul legal în vigoare, nu stabilește o astfel de condiție de selectare a condamnaților.

Este necesar de menționat faptul că, în cazul în care, deținerea unei meserii în domeniu sau abilităților necesare pentru efectuarea lucrărilor la care este repartizat condamnatul respectiv, va fi stabilită expres într-o normă de drept, în calitate de o cerință obligatorie, aceasta va contribui la executarea la timp și calitativă a lucrărilor ce se impun.

În cazul trecerii la două tipuri de penitenciare (închis și deschis) considerăm că, la efectuarea lucrărilor de deservire gospodărescă a penitenciarelor care au statut de izolator de urmărire penală trebuie lăsați condamnații cărora li se stabilit pedeapsa închisorii în penitenciar de tip închis deoarece condamnații la penitenciar de tip deschis pot fi antrenați la munci remunerate în afara penitenciarului la diferite persoane fizice sau juridice.

3) O problemă actuală pentru sistemul penitenciar o constituie atragerea agenților economici, pentru a soluționa problema încadrării condamnaților în câmpul muncii și, nu în ultimul rând, atragerii unor surse financiare suplimentare în beneficiul instituțiilor penitenciare. Astfel, pentru a îmbunătăți situația existentă la moment în acest domeniu, ar fi oportun de a acorda unele facilități fiscale agenților economici, care vor deschide sectoare de producere în penitenciare și va utiliza, în cadrul acestora, munca condamnaților. Aprobarea acestei inițiative, va contribui la crearea noilor locuri de muncă pentru condamnați în incinta penitenciarelor.

4) Actualmente, condamnații care se eliberează din penitenciar beneficiază de alocații unice de eliberare care sunt achitate din mijloacele financiare bugetare.

Necesitatea achitării acestei indemnizații, în mare parte, este generată de necesitatea asigurării persoanei care se eliberează din detenție cu minimul necesar de surse financiare (pentru procurarea tichetului de călătorie, pentru a ajunge la destinație, etc.). Aceasta necesitate va fi epuizată odată cu introducerea ocupației obligatorii și limitarea posibilității ca condamnații să poată utiliza toate sumele de pe conturile personale de peculiu (doar în cazul condamnaților care sunt antrenați în câmpul muncii). Ca exemplu, minim 30% din salariul lunar al condamnatului să fie depozitat pe un cont special, iar condamnatul să nu poată utiliza pe parcursul detenției mijloacele financiare de pe acest cont, iar suma acumulată pe parcursul detenției să o ridice la momentul eliberării fără a i se achita alocația unică de eliberare.

Conamnații care sunt implicați în alte ocupații de cât munca vor putea beneficia de un ajutor material lunar (salariu) mărimea căruia nu va depeși 50% din cuantumul salariului minim stabilit pentru condamnați antrenați în câmpul muncii, cu limitarea posibilității utilizării integrale a ajutorului material lunar. Ca exemplu, minim 30% din ajutorul material lunar al condamnatului să fie depozitat pe un cont special, iar condamnatul să nu poată utiliza pe parcursul detenției mijloacele financiare de pe acest cont, iar suma acumulată pe parcursul detenției să o ridice la momentul eliberării fără a i se achita alocația unică de eliberare.

5) La moment, procedura de executare a documentelor executorii în cadrul instituțiilor penitenciare este destul de anevoioasă, din motivul că nu este reglementată expres de către Codul de executare trimiterea din oficiu spre executare a documentelor executorii în cazul soluționării acțiunii civile în cadrul procesului penal. Pentru a eficientiza recuperarea prejudiciilor cauzate de către deținuți, cu atât mai mult că există cazuri în care aceștia solicită să-și achite creanțele, ca procedura de punere în executare a

titlurilor respective să fie dispusă de instanță din oficiu, astfel existînd posibilitatea ca mijloacele financiare reținute în acest scop de pe contul de peculiu al deținutului să fie transferate executorului judecătoresc pentru ca acesta ulterior să restituie paguba părții vătămate.

8) În conformitate cu prevederile Statutului executării pedepsei de către condamnați, banii, valorile mobiliare (titlurile de valoare), obiectele de valoare, decorațiile și documentele la ele, depistate la persoana deținută, se transmit în contabilitatea penitenciarului, pentru păstrare temporară, cu restituirea acestora la eliberare din detenție.

Considerăm oportun de a introduce la acest capitol unele modificări, conform cărora, în cazul când asupra deținutului sînt descoperiți bani și obiecte de preț, acestea se confiscă și se fac venit la bugetul de stat în baza unei decizii a șefului penitenciarului sau a instanței de judecată, fapt ce ar determina atît micșorarea fluxului de bani și obiecte de preț ce pătrund în penitenciar.

Activitatea logistică a instituțiilor sistemului penitenciar

Achiziționarea serviciilor și bunurilor de la subdiviziunile DIP se efectuează în aceleași condiții ca și de la alți agenți economici, fără careva excepții. Unica facilitate este posibilitatea de achiziționare de la subdiviziunile DIP a bunurilor și serviciilor în mărime de 20% din cantitatea necesară, cu condiția că acestea din urmă participă la procedura de achiziție organizată de DIP.

În cazul în care, la nivelul normativ, va fi introdusă reglementarea privind obligativitatea achiziționării serviciilor și bunurilor pentru necesitățile penitenciarelor de la subdiviziunile DIP, se va crea posibilitatea majorării veniturilor sectoarelor de producere a subdiviziunilor DIP, și respectiv, dezvoltării sectoarelor de producere în cadrul sistemului penitenciar, precum și creării noilor locuri de muncă pentru condamnați.

Conform prevederilor Hotărârii de Guvern nr.609 din 29.05.2006, alimentația deținuților se efectuează în strictă conformitate cu „Normele minime de alimentare zilnică a deținuților”, unde sunt indicate atît cantitățile de calorii, vitamine, minerale, etc., cît și cantitățile produselor care urmează a fi incluse în aceste norme. În astfel condiții, în meniul deținuților figurează zilnic aceleași produse, iar uneori este dificil de a achiziționa aceste produse din lipsa acestora pe piață sau costul majorat al acestora.

În astfel de condiții, se impune modificarea Hotărârii de Guvern nominalizate, la capitolul „Normele minime de alimentare zilnică a deținuților”, în special, prin excluderea din aceste norme a listei (denumirilor) produselor și cantităților acestora.

În această ordine de idei, modificarea legislației la compartimentul respectiv care ar stabili norma alimentară zilnică pentru deținuți reieșind din criteriul caloric ar fi una oportună, inclusiv cu raportarea la echivalentul în bani, spre deosebire de forma actuală, bazată exclusiv pe norma - grame. Aceasta modificare va contribui la micșorarea cheltuielilor la capitolul „alimentarea deținuților”, precum și diversificarea produselor și bucatelor.

Concomitent, la capitolul „Alimentația deținuților”, este necesar de menționat faptul că, conform pct.1 și 2 a Regulilor penitenciare europene adoptate de Comitetului de miniștri al statelor membre din 2006 REC(2006)2, deținuții trebuie să beneficieze de un regim alimentar care să țină cont nu numai de vîrstă, stare de sănătate, starea fizică, și de natura muncii (cum de fapt este stipulat în legislația națională în vigoare), ci de apartenența deținutului la religie, cultură pe care o prestează.

În acest context, bazându-se pe prevederile actelor normative internaționale și practica CEDO, în legislația națională urmează să fie inclusă o norma specială care ar prevedea meniu inclusiv și pentru astfel de categorii de deținuți, cum ar fi vegetarieni și reprezentanți ai diverselor culturi religioase, în funcție de specificul acestora (Ex.: statul Român condamnat pentru lipsa unui meniu diferențiat pentru condamnați vegetarieni).

Politica de resurse umane

În ceea ce privește personalul sistemului penitenciar este de menționat că, în conformitate cu prevederile alin. (1) art. 16. (18) al Legii cu privire la sistemul penitenciar nr.1036-XIII din 17.12.1996, personalul sistemului penitenciar constituie din colaboratori (personal atestat) și angajați civili.

În activitatea sa personalul sistemului se conduce de prevederile Legii cu privire la sistemul penitenciar, Codul muncii, Cod de executare, Statutul executării pedepsei de către condamnați etc.

Analizând starea reală a resurselor umane din cadrul sistemului penitenciar s-a constatat că, actualmente în cadrul sistemului penitenciar sunt angajați – 2884, 25 de persoane, dintre care în subdiviziuni – 2789,25, în paratul central – 95.

În perioada anilor 2008-2010, posturi vacante din totalul posturilor existente s-a menținut în jurul cifrei 16,2%.

r	Indicator	2008	2009	2010
	Total posturi	3449	3422,5	3422,5
	Posturi ocupate	2864	2865,75	2884,25
	Posturi vacante	585	556,75	538,25
	Posturi vacante de șefi/șefi adjuncți	21	12	13
	Procent posturi vacante/total posturi (%)	16,9%	16,26%	15,7%

Un element important care urmează să fie reținut la acest compartiment este lipsa a unei evaluări a numărului posturilor reale de care are nevoie sistemul penitenciar și dacă acestea 16, 5% este procentul care redă deficitul real a sistemului penitenciar.

De asemenea, în urma evaluării posturilor în cadrul sistemului penitenciar s-a stabilit că, actualmente există atât compartimente cu scheme de personal supradimensionate, cât și sectoare unde personal este deficitar. Un astfel de deficit al personalului la unele posturi (ex. personal din paza, supraveghetori, medici) duce la un șir de probleme și anume munca suplimentară a personalului.

În plus, astfel de efecte enunțate mai sus, conduc inclusiv la apariția unor cheltuieli de personal nejustificate, la o productivitate scăzută a muncii, la o scădere a eficienței în ansamblu a funcționării sistemului penitenciar.

La acest compartiment ar fi oportună efectuarea unei evaluări de posturi cu stabilirea criteriilor de determinare a numărului de posturi real necesare pentru diferite tipuri de penitenciare și respectiv regimuri de detenție, care urmează să fie elaborate ținând cont nu numai de tipul penitenciarului dar și din raportul colaboratorilor la numărul persoanelor deținute.

În urma celor expuse, în vederea dezvoltării și implementării politicilor de resurse umane la nivel teritorial, este necesar în primul rând de evaluat situația reală și

necesitățile sistemului penitenciar, care prin urmare va sta la baza întocmirii documentelor privind starea de personal.

În plus, urmează de modificat cadrul legal ce ține de exercitarea serviciului de către personalul sistemului penitenciar, reieșind din situația reală și necesitățile sistemului penitenciar.

Referitor la recrutarea și selectarea resurselor umane, la acest compartiment urmează să fie modificat cadrul legal care ar prevedea un proces centralizat de recrutare și selectare, cu stabilirea normelor specifice pentru anumite tipuri de posturi.

Un punct forte care poate fi stabilit în sistemul penitenciar este majorarea numărului de personal tânăr, cu un nivel de pregătire corespunzător al personalului (studii superioare sau care urmează cursurile unor instituții de învățământ superior.)

La capitolul managementului carierei, poate fi menționat faptul că, principalele cauze care aduc la dificultăți în procesul de planificare a resurselor umane este instabilitatea cadrului legislativ (abrogarea unor norme care acordau colaboratorilor sistemului penitenciar unele avantaje ca ex. asigurarea cu bilete de tratament și sanatoriale, călătorii gratuite, excluderea unor avantaje patrimoniale) și lipsa a unei evaluări a necesităților sistemului penitenciar care ar sta la baza proiectelor de modificare a legislației actuale.

În plus, un aspect important în dezvoltarea carierei îl constituie etapa finală a planului de dezvoltare (evaluarea) feed-back-ul în ceea ce privește nivelul de dezvoltare a carierei. La acest capitol este necesar să se facă evaluări periodice pentru a aprecia progresele și încadrarea în timp a planurilor de dezvoltare. Rolul acestora este de a stabili obiectivele viitoare și prioritățile atât ale individului, cât și ale instituției deoarece pot interveni schimbări pe parcurs, modificări de priorități, variații în activitatea și strategiile sistemului penitenciar etc. Evaluările necesită metodologii speciale, timp alocat și personal specializat.

Însă, practica demonstrează că, atestarea personalului se efectuează în baza unor criterii unici, fără a lua în considerare specificul funcției, pregătirea profesională etc.

De asemenea, desfășurarea evaluării la nivel superficial fără a analiza performanțele angajaților în mod real și în baza unor criterii formale, generează în consecință reprezentarea greșită a gradului de pregătire a personalului sistemului penitenciar.

Dacă facem o clasificare de motivare a personalului pot fi stabilite cinci categorii de angajați: angajați motivați și cu performanțe înalte; angajați motivați și cu performanțe scăzute; angajați slab motivați și cu performanțe scăzute; angajați slab motivați cu performanțe înalte dar puțin apreciate, angajați cu performanțe înalte dar neapreciate.

Pornind de la aceasta, este necesară elaborarea unui portofoliu de gestiune a carierei angajaților (metodologie de motivare), care va permite cunoașterea stării de motivare și satisfacție a personalului.

În urma celor expuse se desprind următoarele concluzii:

- angajarea personalului în sistemul penitenciar prin concurs;
- stabilirea modului și a criteriilor de recrutare și selectare a personalului;
- stabilirea indicatorilor pentru funcții de conducere;
- modificarea legislației la compartimentul numirilor, transferărilor și avansărilor;
- elaborarea unor acte normative privind stabilirea necesarului de personal și posturi;
- elaborarea noilor criterii de evaluare adaptate la sistemul penitenciar;
- stabilirea indicatorilor de evaluare a performanței personalului, care sunt realizabili și măsurabili.

Formarea inițială și profesională în cadrul sistemului penitenciar se desfășoară în Centrul instructiv al DIP.

Pregătirea inițială pentru ofițeri este de o durată de două săptămâni, iar pentru subofițeri de trei luni. În cadrul pregătirii inițiale personalul este instruit în domeniul legislației execuțional-penale, drepturile omului, tactico-specială etc.

Pregătirea profesională în cadrul sistemului penitenciar se desfășoară după un program aprobat prin Ordinul Departamentului instituțiilor penitenciare.

Pregătirea colaboratorilor se desfășoară în următoarele discipline: instrucția de trageră; pregătirea fizică; pregătirea în domeniul drepturilor omului, legislația execuțional-penală și penală; pregătirea tactico-specială, pregătirea juridică; instrucția de front; pregătirea tehnică; pregătirea medicală; topografia militară; pregătirea de specialitate.

r.	indicatori	2008	2009	2010 (9 luni)
	Total instruiți:	787	561	605
	a) Pregătirea inițială			
	ofițeri	126	52	54
	subofițeri	102	107	167
	b) Perfecționare			
	ofițeri	210	102	87
	subofițeri	112	81	40

Însă, în urma evaluării instruirii de bază a personalului nu au fost identificate careva programe (planuri, treninguri) de instruire a personalului cu funcții de conducere în domeniul „Leadership” și „management”.

De asemenea nu au fost identificate instruirii în management pentru formatori în problemele penitenciarelor în scopul punerii în aplicare a legislației europene și practicile îmbunătățite în sistemul penitenciar pentru transferul ulterior de cunoștințe și aptitudini.

În această ordine de idei, este cer că activitatea resurselor umane urmează să fie orientată către nivelul strategic al politicilor resurse umane, cu formarea profesională a personalului ținând cont de nevoile reale ale sistemului penitenciar. Din cele expuse se desprind următoarele concluzii:

- revizuirea criteriilor de evaluare a colaboratorilor sistemului penitenciar reieșind specificul activității;
- elaborarea noi programe de instruire a personalului;
- instruirea personalului cu funcții de conducere în domeniul managementului;
- introducerea metodei rotației personalului;
- elaborarea unor noi programe de formare a personalului penitenciar și a unor indicatori de performanță a managementului resurselor umane;
- stabilirea unor criterii la angajare în funcții de conducere etc;
- planificarea seminarilor de instruire cu componență mixtă (psihologi, asistenți sociali, personal din securitate, juriști etc).

Relații publice și cooperarea internațională în activitatea instituțiilor sistemului penitenciar

În contextul asigurării transparenței în cadrul sistemului penitenciar și creșterii rolului instituției penitenciare la nivel de comunicare, pentru a nu avea un impact negativ asupra modului în care sunt gestionate situațiile de criză sau cazurile care necesită intervenția imediată a autorităților penitenciare, este oportun de a introduce în cadrul fiecărei unități de instituție penitenciară, institutul purtătorilor de cuvânt. Persoanele desemnate în calitate de purtători de cuvânt vor avea responsabilități specifice în vederea colaborării cu mass-media și alte instituții cu care vine în contact cu administrația penitenciară.

În vederea realizării acestei inițiative, urmează a fi realizate următoarele acțiuni:

- elaborarea cadrului normativ intern de profil: ordin/dispoziție DIP și anexele corespunzătoare care vor prevedea obligațiile funcționale specifice pentru purtătorii de cuvânt;
- selectarea persoanelor care au abilități bune de comunicare și prezentare în public,
- instruirea în vederea dezvoltării abilităților și competențelor necesare pentru a executa eficient și calitativ responsabilitățile de purtători de cuvânt;
- dotarea cu echipamente și materiale necesare realizării funcțiilor de purtători de cuvânt;
- elaborarea, completarea și diseminarea manualului de comunicare (proceduri de comunicare internă și cu exteriorul).

În plus, la acest capitol, în condițiile lipsei la moment a unor reglementări normative, este oportun de a elabora și aproba o Strategie de comunicare și imagine a sistemului penitenciar, care va include principalele instrumente de comunicare, tehnici și metode specifice menite să promoveze rolul sistemului penitenciar și să asigure diseminarea informației despre activitatea sistemului penitenciar societății. Principalele obiective care vor fi stabilite în Strategie sunt următoarele:

- promovarea imaginii de partener social și implicarea activă a societății în activitatea sistemului penitenciar;
- dezvoltarea colaborării cu parteneri sociali și creșterea transparenței instituționale;
- profesionalizarea personalului cu atribuții în domeniul comunicării și adaptarea instrumentelor de comunicare la specificul sistemului penitenciar.

Un alt domeniu important inerent activității sistemului penitenciar reprezintă cooperarea cu organismele internaționale, ONG-urile internaționale și autoritățile penitenciare străine. În contextul prezentei evaluări, dimensiunea cooperării internaționale ne interesează în mod special din perspectiva elaborării și implementării proiectelor internaționale care să susțină activitatea sistemului penitenciar. În acest sens, este propusă introducerea unei unități noi - serviciu (secție) „Cooperare și Programe” și modificarea Hotărârii de Guvern nr.1310 din 24.11.2008 cu privire la Departamentul Instituțiilor Penitenciare, precum și elaborarea cadrului normativ intern – regulamentul unității respective, care va reglementa activitatea specifică dată.